

**DE KOLONIE VAN DE
INTERNATIONALE
BROEDERSCHAP
TE BLARICUM
EN DE
BUSSUMSE KOLONIE
WALDEN**

DE KOLONIE VAN DE
INTERNATIONALE BROEDERSCHAP
TE BLARICUM EN DE
BUSSUMSE KOLONIE WALDEN

Claudia van der Linden
Nederlands
HAVO 5
Januari 1991

INHOUDSOPGAVE

-	Inleiding	3
1.	Wat er aan vooraf ging	4
	1.1 Ontwikkelingen in de maatschappij	4
	1.2 Religieuze achtergronden	6
	1.3 Het Christen-Anarchisme	8
2.	De geschiedenis van de kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum	9
3.	De geschiedenis van de Bussumse kolonie Walden	13
	3.1 Wie was Frederik van Eeden	13
	3.2 De kolonie Walden	15
4.	De Internationale Broederschap en Walden	18
5.	De gevolgen voor de samenleving	20
	5.1 De Humanitaire school	20
	5.2 De overblijfselen van de Blaricumse kolonie	22
	5.3 De overblijfselen van de Bussumse kolonie	23
6.	Enige informatie over Maria Boersen	24
-	Nawoord	25
-	Noten	26
-	Literatuurlijst	27

INLEIDING

Ik houd mijn scriptie over de Blaricumse dorpskolonie 'De Internationale Broederschap'. Dit doe ik in combinatie met de Bussumse kolonie Walden. Walden gebruik ik als ondersteunend beeld van mijn scriptie.

Dit onderwerp heb ik gekozen omdat ik zelf in Blaricum woon, en het leuk vind om op deze manier het een en ander over dit dorp te weten te komen. Ook heb ik mijn aardrijkskunde scriptie vorig jaar over dit onderwerp gehouden. Omdat ik steeds meer geïnteresseerd ben geraakt wilde ik in deze scriptie dieper ingaan op de geschiedenis en de achtergronden van de Blaricumse en Bussumse kolonie.

Ik heb contact gehad met Maria W.J.L. Boersen, de schrijfster van het boek "De kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum". Zij heeft mij zeer bruikbare informatie gegeven over dit onderwerp en ik wil haar hiervoor hartelijk danken.

Mijn scriptie is als volgt opgebouwd:

In hoofdstuk 1 beschrijf ik hoe de situatie op sociaal gebied was rond de tijd van de kolonisatie. In hoofdstuk 2 en 3 behandel ik de opbouw, instandhouding en de ondergang van respectievelijk de Blaricumse en Bussumse kolonie. In hoofdstuk 4 maak ik een vergelijking tussen de Internationale Broederschap te Blaricum en de Bussumse kolonie Walden. Tenslotte geef ik enige informatie over de schrijfster Maria Boersen van het boek "De Internationale Broederschap te Blaricum" dit is mijn voornaamste bron geweest voor het schrijven van deze scriptie.

1 WAT ER AAN VOORAF GING

1.1 Ontwikkelingen in de maatschappij

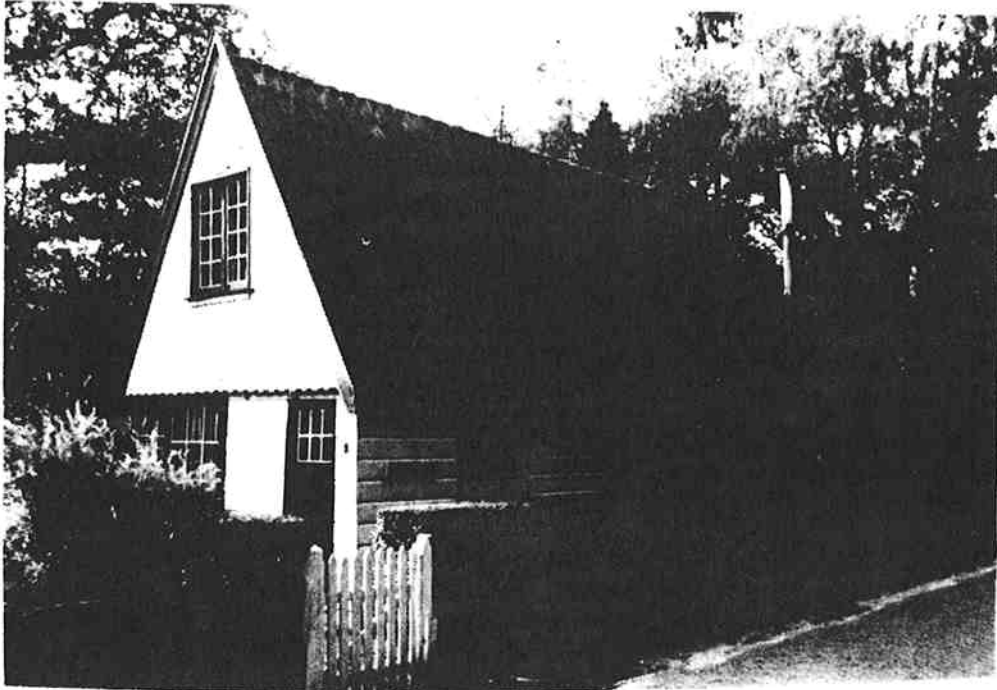
Zo rond de negentiende eeuw was de situatie van met name de arbeiders klasse zeer slecht. Er heerste grote werkloosheid en armoede. De arbeiders zelf zagen geen kans tot verbetering van hun situatie. Door hun gebrek aan intelligentie en door hun lage lonen konden ze niets beginnen.

Hierdoor ontstonden in 1860 sociaal- en maatschappij-critische ideeën bij predikanten, journalisten en anderen intellectuelen, waaronder Otto van Rees (vader van Jacobus van Rees, stichter van de Blaricumse kolonie). Een aantal van deze intellectuelen probeerden het lot van de arbeiders te verzachten door zich bezig te houden met arbeiderscoöperaties (1). Ze vonden namelijk dat de ellendige toestand van de werkende bevolking een maatschappelijk probleem was, dat alleen door de werklieden en arbeiders zelf kon worden opgelost en niet door de staat. Deze groepering wordt dan ook sociaal-liberaal genoemd.

Tegenover deze sociaal-liberale ideeën stonden de opvattingen van de socialisten. Volgens hen kwam er pas een eind aan de slechte omstandigheden van de arbeiders wanneer er gestopt zou worden "met de uitbuiting van de arbeiders als producent, de tegenstelling arbeid kapitaal moest worden opgeheven" (2). De socialisten vonden dat er productieve associaties moesten komen. Dit zijn werkgemeenschappen met een democratische structuur, die in het eigendom is van, en beheerd wordt door, degenen die daarin werken. De arbeiders die in deze werkgemeenschap leven en werken, bepalen dus alles wat hierin gedaan moet worden.

Vanuit deze ideeën gingen verschillende groepen en personen zich bezig houden met landnationalisatie en kolonisatie. Deze opvattingen kwamen uit Amerika en Duitsland en leidden tot de oprichting van "De Nederlandse Bond Van Landnationalisatie". Zij vonden dat het particuliere grondbezit afgeschaft moest worden en in handen van de regering moest komen. Deze ideeën sloegen vooral in Friesland aan omdat daar grote werkloosheid heerste onder de veen- en veldarbeiders.

Het gele koloniehuisje, Matthijssenhoutweg 9

1.2 Religieuze achtergronden

De combinatie van communistische ideeën en religieuze overtuigingen was niet nieuw. In de middeleeuwen waren er bijvoorbeeld al kloosterorden. De leden hiervan leefden sober, eenvoudig en van hetgeen wat er op het land werd voortgebracht. Ook waren er al verschillende ketterse bewegingen die in deze combinatie leefden. Een bekend voorbeeld hiervan zijn de Waldenzen uit Zuid-Frankrijk. In Nederland ontstonden er in die tijd ook religieuze sekten, bewegingen met socialistische trekken, bijvoorbeeld de Labadisten.

De voornaamste inspiratiebron voor de (Blaricumse) kolonisten waren de ideeën van de russische schrijver Lev Nikolajevitsj Tolstoj (1828-1910). Deze zoon van een rijke adellijke grootgrondbezitter keerde uit onvrede met zijn eigen orthodoxe (3) geloof de officiële kerk de rug toe en stichtte zijn eigen Christendom.

Volgens Tolstoj kon de maatschappij alleen door het Christendom veranderen wanneer de mensen zich een bestaan zouden verschaffen, waarin het gemakkelijk is de vijf geboden uit de Bergrede (4) op te volgen. Die geboden waren:

- * Leef met iedereen in vrede
- * Iedere man mag 1 vrouw hebben / iedere vrouw 1 man
- * Zweer niet
- * Weersta de bozen niet
- * Zie in alle mensen kinderen van 1 vader
(Broederschapsidee !)

Doordat Tolstoj het vierde gebod de kern van de Bergrede vond, was voor hem de liefde het beginsel van het Christendom. Tolstoj heeft zelf het leven geleid, dat hij in zijn geschriften uiteen gezet had. Hij werkte samen met zijn vroegere arbeiders op het land. En hij onthield zich van zaken die, volgens hem, in strijd waren met het liefde beginsel, zoals: sterke drank, tabak, vlees en eedaflegging.

De ideeën van Tolstoj hadden grote invloed op Russen en niet-Russen en zo ontstonden er Tolstojaanse gemeenschappen. In Nederland sloeg dit vooral aan bij een groep Leidse studenten. Zij hielden hierover veel lezingen, en namen dezelfde levenswijze als Tolstoj aan. Zij werden dus onder andere geheelonthouder (5), vegetarier en dienstweigeraar. Ook professor Jacob van Rees (1854-1928), zoon van de intellectueel en historicus Otto van Rees, was zeer onder de indruk van de ideeën van Tolstoj. Als reactie hierop ontwierp hij het Heideplan, een landbouw-kolonie op cooperatieve grondslag om steden te ontlasten van mensen die zich daar niet thuis voelden.

Al snel was er behoefte bij de Nederlandse Tolstojanen om in een eigen tijdschrift de ideeën van Tolstoj te verkondigen. In 1896 richtte de Nederlandse Tolstojanen een vredesbeweging op met het blad "Vrede". Het tijdschrift Vrede bevatte voornamelijk religieuze en sociaal politieke beschouwingen. Ook werd er in uitgelegd wat het Christen-Anarchisme inhield. Tenslotte werd er in het blad "Vrede" ook veel geschreven over de Blaricumse kolonie, waar de Christelijke liefde daadwerkelijk in praktijk gebracht werd.

Prof. Dr. J. van Rees

1.3 Het Christen-Anarchisme

Christen-Anarchisten waren volgelingen van Christus die gezag ontkenden. Zij waren echter niet volledig tegen de staat: een zekere organisatie vonden zij nodig om de samenleving goed te doen laten functioneren. Een dwingende organisatie vonden zij wel een bezwaar: bijvoorbeeld de dienstplicht, het betalen van belasting en het afleggen van een eed. Veel Christen-Anarchisten trouwden dan ook niet en weigerden hun kinderen bij geboorte aan te geven aan de Burgelijke Stand.

De ideeën van Tolstoj, met name zijn liefdeleer, beïnvloedde het Christen-Anarchisme behoorlijk. Desondanks wilden zij geen volgelingen van Tolstoj worden genoemd. Christen-Anarchisten vonden zelf dat ze van niemand aanhangers waren, niet van Tolstoj en niet van Jezus. Ze volgden "de stem van ons hoogste zelf" en bepaalden dus ook zelf hoe ze volgens de leer van Christus moesten leven.

Het doel van de Christen-Anarchisten was het streven naar een nieuwe maatschappij en een nieuwe samenleving. In deze maatschappij moet het kapitalisme worden bestreden omdat in een kapitalistische samenleving een aantal mensen profiteerden van het werk van anderen. Er moest dus worden gestreefd naar een samenleving waarin iedereen met en naast elkaar werkt en waarin geen dwang of dwingend gezag zou zijn.

Dit doel was heel moeilijk te bereiken, zoals bleek uit de latere ondergang van de Blaricumse kolonie. Deze kolonie wordt gezien als een voorbeeld van een kolonie opgericht door Christen-Anarchisten.

DE GESCHIEDENIS VAN DE KOLONIE VAN DE INTERNATIONALE BROEDERSCHAP TE BLARICUM

Met de oprichting van de Blaricumse kolonie kwamen de ideeën van de Christen-Anarchisten daadwerkelijk in praktijk. Hun doel, "zowel onder de leden als in het algemeen leven in de (7) geest van Christus te bevorderen", kon volgens de kolonisten bereikt worden door "gezamenlijk meer de Christusgeest te leggen in de praktijk van het leven, door middel van gemeenschappelijk arbeiden en leven in haar land en tuinbouwkolonie te Blaricum en de vertolking van haar ideeën in woord en geschrift" (7+8). Dit alles kwam er dus op neer dat ze een betere maatschappelijke orde wilden bereiken. Het moest een betere maatschappij zijn waarin iedereen in vrijheid, gelijkheid en broederschap zou leven (de Tolstojaanse liefdeleer).

Om dit te bereiken leefden de kolonisten op communistische wijze in een gemeenschappelijk huis, waren ze vegetariërs, gebruikten geen alcohol en tabak en ageerden zij tegen het militarisme en de kapitalistische samenleving.

De werkelijke oprichter van de Internationale Broederschap was professor Jacob van Rees (1854-1928) een zoon van de intellectueel en historicus professor Otto van Rees. Deze laatst genoemde behoorde in de 19e eeuw tot een groep sociaal-liberalen die zich bezig hielden met het verbeteren van de toestand van de arbeiders. Jacob van Rees ontwierp in 1893 het "Heideplan" wat onstond naar aanleiding van de ideeën van Tolstoj. Dit Heideplan was een model van een landbouwkolonie voor mensen die uit de steden weg wilden trekken en zich in deze kolonie vrij konden ontwikkelen.

In 1899 ging dit Heideplan van start en kocht professor van Rees een stuk grond in Blaricum gelegen aan de Torenlaan.

Vooraf in het begin moesten de kolonisten heel wat tegenvallers verwerken. Om te beginnen was de grond waarop de kolonisten hun produkten wilden verbouwen niet veel waard. Een deel van de grond was in de eerste periode van de opbouw nog verpacht en een groot deel was van slechte kwaliteit, omdat het een dikke oerlaag bevatte. Een tweede tegenvaller was dat het geplande gemeenschapshuis, waarvan het de bedoeling was dat alle kolonisten daarin gezamenlijk zouden wonen, nog gebouwd moest worden op het moment van oprichting. Hierdoor moesten de kolonisten uitwijken naar een ongerieflijk huurhuis te Laren. Om deze rede konden er geen nieuwe kolonisten worden opgenomen.

Wanneer op 17 juni 1900 het koloniehuis geopend wordt ziet alles er veel beter uit. De kolonisten hoeven nu niet meer naar het huis in Laren en doordat de grond met de oerlaag werd omgeploegd, konden er nu gewassen op worden verbouwd. Naast deze land- en tuinbouwgewassen was er ook een bakkerij gekomen, die voor hoge opbrengsten met de "Sport-beschuiten" zorgde. Ook verhuisde de drukkerij "Vrede" van Den Haag naar de kolonie te Blaricum. Dit was een drukkerij, die het blad "Vrede" uitgaf, een blad dat de idealen van de Vrede-bewegingen publiceerdde. Deze verhuizing was om de arbeidsregeling zo zuiver en zo goed mogelijk te laten functioneren (niet profiteren van je arbeiders) wat in Den Haag niet mogelijk was. Alle kolonisten begonnen nu met frisse moed aan een nieuwe periode maar de problemen bleven niet weg.

Zo bracht de journaliste Henriette Hendrix rond 1900 een week door in de kolonie. Zij kon als conclusie trekken dat er, zoals werd gezegd, niet echt sprake was van onderlinge verstandhouding. Er waren nog al wat onenigheden, deze ontstonden door botsingen van karakters en ideeën. Ondanks de belofte van liefde en toewijding, leek de kolonie veel op de gewone maatschappij. Er bleek toch wel dat de kolonisten voor zichzelf leefden en niet voor de gemeenschap. Door deze problemen werd er dan ook op een bepaald moment besloten om afzonderlijke huizen te bouwen in plaats van het gemeenschapshuis. Er ontstonden dan ook verschillende groepen zoals de drukkerij groep, de bakkers groep enzovoort. Hierdoor werd het gemeenschapsleven onderbroken. De kolonisten zagen in dat het doorvoeren van het gemeenschapsleven niet mogelijk was.

Nadat de kolonisten in aparte huizen zijn gaan wonen en een aantal kolonisten de kolonie hadden verlaten leek het goed te gaan met de kolonie. Er waren goede opbrengsten van het land en ook de bakkerij ging zo goed dat deze moest uitbreiden. De onderlinge verstandhouding werd weer beter.

Maar toen op 29 januari 1903 de spoorwegstaking uitbrak begonnen de problemen opnieuw. Deze staking ontstond naar aanleiding van een havenstaking in Amsterdam. De arbeiders weigerden goederen te vervoeren. Hierop werd door de bovenste laag van de bevolking boos gereageerd en er werden wetten gemaakt die het staken verboden. Hiertegen werd volop geprotesteerd (ook door de Blaricumse kolonisten). Dit werd door de Gooise bevolking als een misdaad gezien, vooral toen de kolonisten de rails, die langs de kolonie liep, een stuk verplaatsten. Op 12 april 1903 namen de orthodoxe protestantse Huizers en Blaricumse landarbeiders wraak, zij vernielden veel en staken huizen in brand. Na deze aanval waren veel kolonisten bang voor een herhaling en verlieten tenslotte een voor een de kolonie. Dit werd langzaam het einde van de kolonie.

Ondanks het blijven van een aantal kolonisten en de komst van nieuwe kolonisten (die niet op de religieuze weg wilden doorgaan) bleef de kolonie niet in stand en ging in 1911 definitief ten onder.

Tenslotte kun je als argumenten van de ondergang van de Blaricumse kolonie het volgende noemen:

- De verschillende standpunten en meningen van kolonisten, het gevolg hiervan waren ruzies
- Geldproblemen, die onder anderen veroorzaakt werden door de slechte kwaliteit van de grond en de over het algemeen te weinig kennis van land- en tuinbouw

Koloniehuis van de Internationale Broederschap aan de Torenlaan te Blaricum rond 1904.

3 DE GESCHIEDENIS VAN DE BUSSUMSE KOLONIE WALDEN

3.1 Wie was Frederik van Eeden

De oprichter van de kolonie Walden te Bussum was Frederik van Eeden, geboren op 3 april 1860 in Haarlem. Om tot de ontdekking te komen waarom Frederik van Eeden deze kolonie heeft gesticht zal ik eerst wat achtergrond informatie geven.

Nadat Frederik van Eeden in 1878 medicijnen had gestudeerd behaalde hij zeven jaar later ook zijn artsdiploma. Dit leidde ertoe dat hij een eigen huisartspraktijk in Bussum startte. Van Eeden vond dit nog niet genoeg en studeerde verder tot psychiater, ook ging hij zich steeds meer verdiepen in de ideeën van het opkomende socialisme en de mogelijkheden van productieve associaties (9).

Deze interesse in het opkomende socialisme ontstond naar aanleiding van het boek "Walden" van de Amerikaan Thoreau en het boek "Die Siedlungsgenossenschaft" van de Duitser Oppenheimer. Zo combineerde Van Eeden de ideeën van Thoreau (een kolonie is een woongemeenschap voor individualisten) met de ideeën van Oppenheimer (een kolonie moet een dienende opzet voor de maatschappij hebben). Naar aanleiding van deze ideeën en de levenswijze van Thoreau, stichtte Van Eeden de kolonie Walden. De levenswijze van Thoreau was strikt individualistisch, hij leefde in de vrije natuur in een hut en verbouwde zijn eigen voedsel.

Vooraf in de beginperiode van Walden was Van Eeden zeer nauw bij de kolonie betrokken, maar dit werd geleidelijk aan steeds minder.

Ondertussen werd ook duidelijk dat Van Eeden een goede schrijver was. Vooral in periode dat hij in zijn hut op Walden zat schreef hij veel. Bekende werken van hem zijn: "Van de koele meren des doods" en "De kleine Johannes".

Ongeveer een jaar na de ondergang van Walden kreeg Van Eeden een uitnodiging om naar Amerika te komen en daar lezingen te houden over de juiste gemeenschapsvorm. Hiermee had hij veel succes en resulteerde in de stichting van de "Van Eeden Colony" in North Caroline. Deze kolonie heeft tot 1949 bestaan en is nu een National Parc.

Na deze tijd in Amerika besloot Van Eeden zich geheel te wijden aan het schrijven, en een eind te maken aan zijn sociale experimenten. Wel interesseerde hij zich steeds meer voor het Rooms Katholieke geloof en treedt in 1924 tot deze kerk toe. Toch werd zijn levenskracht van zijn nooit-rustende-geest geleidelijk aan zwakker en op 16 juni 1932 is Van Eeden overleden. Hij is begraven op de R.K. begraafplaats te Bussum.

Frederik van Eeden

3.2 De kolonie Walden

Walden werd in 1898 door de schrijver/psychiater Frederik van Eeden gesticht. Deze man kocht op 37 jarige leeftijd, met financiële steun van zijn moeder, aan de rand van de gemeente Bussum (nieuwe 's gravenlandse weg) een stuk bosgrond met de villa Cruysbergen. Op de bosgrond werden hutten gebouwd voor de kolonisten, waaronder Frederik van Eeden. Voor zijn vrouw Martha en zijn twee zoontjes, die niet bij de kolonie wilden horen, liet hij het huis "De Lelie" bouwen, vlakbij Walden.

Naar aanleiding van de ideeën van Thoreau en Oppenheimer bestonden er in de kolonie een aantal idealen, die Van Eeden kolonie wilde proberen te verwezenlijken.

Dit waren onder andere:

- Vegetarisme
- Geheelonthouding (het niet drinken van alcohol)
- Dienstweigering
- Vrij huwelijk
- Gemeenschappelijk grondbezit

De kolonisten waren onder andere patienten van Van Eeden, schrijvers en dichters, maar ook maatschappelijke mislukkelingen en dagdromers. Van Eeden zag Walden namelijk ook als particulier rusthuis waar zijn patienten op het land konden werken, als deel van hun therapie.

In de negen jaar dat Walden heeft bestaan, zijn er verschillende periodes te onderscheiden.

I. 1898-1900/1901

Dit was een periode waarin Van Eeden absoluut overwicht had in alle beslissingen die werden genomen. Hij besliste bijvoorbeeld welke kolonisten mochten komen of moesten vertrekken. In die tijd bestond Walden ook uit twee groepen kolonisten. De eerste groep bestond uit vooral jonge intellectuelen en artistieke mensen met een eigen inbreng aan geld, land of een huisje. Deze mensen bleken al snel niet geschikt te zijn om op het land te werken en zij verlieten dan ook al snel de kolonie. De tweede groep kolonisten waren arbeiders die tegen een loon wel goed op het land werkten en in de kolonie leefden.

II. 1901-1903 de principiële periode.

In deze periode probeerde Walden maatschappij-vernieuwend te werken, een voorbeeld te worden van een niet-kapitalistische organisatie van arbeid. Walden streefde dan ook de "collectieve cooperatie" na. Dit wil zeggen dat ze een gemeenschappelijk bezit wilde van grond, gebouwen en werktuigen. De "collectieve cooperatie" zou volgens Van Eeden leiden tot een communistische of Anarchistische kolonie. Al snel werd duidelijk dat de kolonisten het erg lang vonden duren voordat deze kolonie tot stand kwam en dit zorgde voor enige problemen.

III. 1903-1907

Dit was de tijd van de productieve associaties op Walden. Het communistische verbond werd opgeheven en men probeerde Walden zelfstandig te maken wat weer voor conflicten zorgde. Ook werd het nu duidelijk dat de landbouw en tuinderij werden verdrongen door de bakkerij die erg goed liep. Dit was eveneens het geval met het kweken van tuinbouwproducten onder glas. Hierdoor ging Walden in economisch opzicht scheef groeien. Er was eigenlijk maar een groep (bakkerij) die voor een enorme opbrengst zorgde en waardoor de andere bedrijven in het niets vielen.

Net bij als de Blaricumse kolonie, was bij de Bussumse kolonie Walden het contact tussen de Waldenezen en de Bussumse bevolking niet optimaal. De kolonisten werden voor "ongevaarlijk gekken" gehouden en hun hutten vormden een bezienswaardigheid. Maar echt last van grote problemen (zoals de Blaricumse kolonie) hadden de Waldenezen niet met de Bussumse bevolking. Dit kwam onder andere doordat Walden vrij ver buiten Bussum lag.

In de loop van de tijd werd duidelijk dat Walden niet een afspiegeling van de ideale socialistische maatschappij in de toekomst was. De belangrijkste problemen probeerende kolonisten op wekelijkse vergaderingen op te lossen, maar dit lukt lang niet altijd. Er ontstonden vooral financiële conflicten maar er waren ook een aantal meningsverschillen over Van Eeden zelf. De kolonisten waren het vaak niet eens met zijn ideeën.

Tenslotte gaat Walden in 1907 ten onder. Als oorzaken hiervoor kun je dan ook geven:

- Gebrek aan geld
- De bakkersgroep maakte winst, de rest van de kolonie niet
- De rol van Frederik van Eeden was twijfelachtig: eerst arbeider op het land, later hield hij zich uitsluitend met schrijven bezig
- Onderlinge ruzies

Ondanks deze problemen bleef Walden de meest bekende van de vele soortgelijke kolonies die er omstreeks de eeuwwisseling zijn geweest.

DE INTERNATIONALE BROEDERSCHAP EN WALDEN

Zolang de Blaricumse kolonie bestaan heeft, is er altijd contact geweest tussen de kolonisten van Blaricum (Internationale Broederschap) en de kolonisten van Bussum (Walden). Deze twee kolonies werden vaak in een adem genoemd, terwijl het heel verschillende kolonies waren.

Om te beginnen was er een verschil in opzet. De Internationale Broederschap had een religieus uitgangspunt. Dit was in Walden niet het geval. Hierdoor voelden de kolonisten van Blaricum zich verheven boven de kolonisten van Walden, ze voelden zich veel zuiverder, niet alleen om hun communistische idealen maar ook om hun sobere levenswijze.

Een ander verschil was dat er in Blaricum gewerkt werd naar lust en dat er gegeten werd naar behoefte. In Walden ging het er heel anders aan toe. Er was daar sprake van arbeidsverdeling omdat ieder een taak kreeg, het werk werd dus verdeeld. Deze arbeidsverdeling kwam in 1900 tot stand omdat er volgens Van Eeden teveel geluierd en teveel gediscussieerd werd over het streven van de kolonie door jonge intellectuelen, die in Walden een toevluchtsoord gevonden hadden.

Een derde verschil was dat in Walden, in drukke tijden arbeiders in loondienst konden worden aangenomen. Dit was in Blaricum niet het geval.

Tenslotte was er in het toelatingsbeleid van de kolonisten ook een verschil. Bij de Blaricumse kolonie werd de nadruk gelegd op geestelijke rijping. In Walden werd de nadruk juist op vakbekwaamheid gelegd.

Toch hadden de kolonies onderling goede zakelijke en vriendschappelijke contacten. De kolonisten kwamen op feesten en op de maandelijksse vergaderingen bij elkaar. Op de vergaderingen werd onder andere gesproken over de bakkerij van Walden en van de Internationale Broederschap die heel erg goed liepen. Er moest hierdoor een afzetgebied worden besproken. Deze contacten hadden toch ook een positief effect op de kolonie van de Internationale Broederschap (de Blaricumse kolonie). Zij richtte zich hierdoor wat meer op de praktijk en zette hun ^{aan} idealen wat terzijde.

Rond 1903 werden de contacten tussen de Internationale Broederschap en Walden heel wat minder. Frederik van Eeden distantieerde zich toen van de Christen-Anarchistische ideeën. De liefde van Christen-Anarchisten was volgens hem veel te beperkt, "zij neigden tot afzondering en keken min of meer schamper neer op anders-denkende". Ook vond hij dat de kolonisten zich niet meer met de arbeiders-bewegingen moesten bemoeien. Als reactie hierop schreef Frederik van Eeden het toneelstuk "De idealisten of het beloofde land" hierin werden de Christen-Anarchisten als ziekelijke dwepers afgeschilderd en belachelijk gemaakt. Deze reactie maakt dus duidelijk hoe verschillend de twee kolonies waren.

5 DE GEVOLGEN VOOR DE SAMENLEVING

5.1 De Humanitaire school

In de begin periode van de kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum gingen de kolonie-kinderen naar de gemeente school. Hier voelden deze kinderen zich niet op hun gemak (ze werden niet geaccepteerd, omdat ze er bijvoorbeeld anders uitzagen, andere gewoontes hadden en volgens andere normen leefden). Hierdoor ontstonden er in 1903 plannen voor een kolonieschool (deze zou later de Humaniatere School worden genoemd).

Het doel van deze school was meer aandacht aan de individuele aanleg van het kind te schenken en zijn zelfstandigheid te ontwikkelen door de kinderen zelf te laten werken. Het onderwijs moest, volgens de oprichters, worden hervormd door een vermindering aan te brengen in het aantal uren dat besteed werd aan hersenarbeid. Hiervoor in de plaats zou handenarbeid komen. Zo ontstond een "Doe-School". Er werd nu bijvoorbeeld ook les gegeven in timmeren, werken in de moestuin en er werden voettochten naar Sneek georganiseerd.

Ieder kind zou gelijke ontwikkelingskansen op deze school moeten krijgen. Hierdoor konden de leraren het kind een idealistische levensverhouding aanleren. Om dit te bereiken was het noodzakelijk dat er een vrij en ongedwongen verband was tussen leerkracht en leerling. Het kind moest: "in en rondom de school tot een echte ontmoeting met het leven worden gebracht" (10). Hierdoor waren de klassen zeer klein.

De werkelijke oprichter van de Humanitaire School was professor van Rees. Op 3 september 1903 start de school in het huis van professor van Rees te Laren. In eerste instantie was de school bedoeld voor uitsluitend kolonie-kinderen. Maar door de aanval op de Blaricumse kolonie in 1903 verlieten veel kolonisten met hun kinderen de kolonie waardoor er nog maar een kind in aanmerking voor de school kwam. Toch werd de school opgericht en begon met zeven leerlingen. Er waren namelijk een aantal kinderen bij van ouders die niet in staat waren de kosten van een school te betalen en die door financiële steun van geestverwanten hun kinderen toch naar deze school konden laten gaan.

De leerkrachten van de Humanitaire School woonden in het schoolhuis. Er was geen hoofd of directeur, alle schoolzaken werden gezamenlijk behandeld. Elke leerkracht was vegetarier, geheelonthouder en niet-roker. De lonen werden uitbetaald "naar behoefte".

Hoewel de Blaricumse kolonie rond 1903 uiteen viel bleef de Humanitaire School bestaan. Het aantal leerlingen werd steeds groter en de volslagen nieuwe manier van werken trok de aandacht in binnen- en buitenland. Het ging zelfs zo goed dat men in 1925 een nieuw schoolgebouw introk. Rond deze tijd ontstonden er ook meningsverschillen voor wat betreft de werkwijze. Dit leidde tenslotte tot de opheffing van de Humanitaire School en werd de Larense Montessorischool opgericht, deze bestaat nu nog steeds. Als conclusie kan je dan ook zeggen dat de Humanitaire School spoedig uitgroeide tot een interessant onderwijs experiment in Nederland en daarbuiten. Het was zo interessant door:

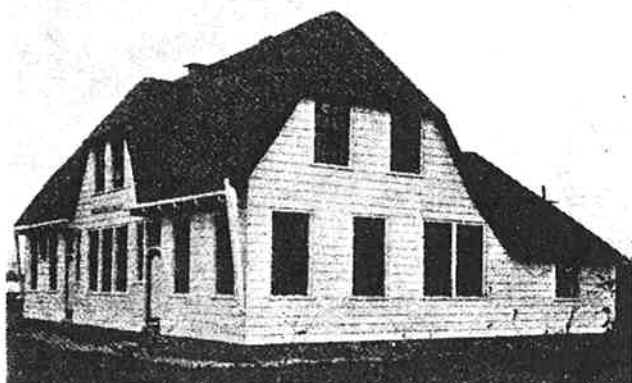
- Kleine klassen (+/- 12 kinderen)
- Veel aandacht voor handenarbeid
- Afwisseling en spel in de les
- Eerbied voor de vrijheid van anderen
- In het vierde leerjaar Duits, Frans en Engels
- Het onderwijs in vakken als muziek en gezondheidsleer
- Aanschouwelijk onderwijs, bijvoorbeeld door zelf te tuinieren, bijen te houden, een reis door Nederland maken etc.

5.2 De overblijfselen van de Blaricumse kolonie

Ondanks de ondergang van de Blaricumse kolonie, bleven de ideeën die de kolonisten in de kolonie probeerden te verwezenlijken, nog lange tijd invloed op de maatschappij uitoefenen. Een aantal Christen-Anarchisten uit de Blaricumse kolonie, richtte bewegingen en organisaties op die hun ideeën verkondigden.

Zo werd het Christen-Anarchisme onder andere gepropageerd in parochies en in het blad "Vrede". Dit blad was na de ondergang van De Internationale Broederschap blijven bestaan, al kreeg het wel een andere naam. Ook kwamen er bonden tegen bijvoorbeeld het militarisme en drank en een bond dat het vegetarisme wilde stimuleren. Vooral omdat de meeste van deze organisaties tijdschriften uitgaven, zijn de Christen-Anarchistische ideeën onder grote groepen van de samenleving bekend geworden. Deze groepen bestonden vooral uit jonge socialisten en (religieuze) Anarchisten.

Van de Blaricumse kolonie zelf is niet zoveel overgebleven. Het koloniehuis heeft nu plaatsgemaakt voor het bejaardenhuis "De Beukelaer". Daar tegenover staat nog de oude kolonie-bakkerij. Ook bestaan er nog een aantal koloniehuisjes en in plaats van de vroegere Humanitaire School is er nu de Larense Montessori school.

Drukkerij "Vrede"

5.3 De overblijfselen van de Bussumse kolonie

Walden als leefgemeenschap en ondergrond voor de produktieve associaties ging in 1907 ten onder. Toch bleef het als "gewoon bedrijf" nog enige jaren bestaan. Maar Frederik van Eeden had hier niets meer mee te maken. Wat Frederik van Eeden gedaan heeft na de ondergang heb ik reeds beschreven in paragraaf 3.1 (hij stichtte een kolonie in Amerika, schreef boeken en trad in 1924 nog tot het Rooms Katholieke geloof toe).

Iets wat ik nog niet heb vermeld is dat deze man vlak na de ondergang van Walden nog heeft geprobeerd een internationale vriendenkring op te richten. Deze zou invloed moeten uitoefenen op de politieke en economische machthebbers van de wereld. Frederik van Eeden werd van deze vriendenkring snel het middelpunt. Dit kwam door zijn internationale contacten. Toch mislukte deze actie van Frederik van Eeden, de eerste wereldoorlog was hiervan de oorzaak.

Op dit moment is er niet zoveel meer te vinden van de kolonie Walden en Frederik van Eeden. Wel staat er in het raadhuis van Bussum een bronzen beeldje ter nagedachtenis van Frederik van Eeden.

ENIGE INFORMATIE OVER MARIA BOERSEN

Omdat het boekje "De kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum" mijn voornaamste bron is geweest heb ik schriftelijk en telefonisch contact met Maria Boersen gehad. Dit heb ik gedaan omdat het volgens mij nuttig voor mijn scriptie zou zijn, om enige achtergrond informatie te geven over de schrijfster van dit boek.

Het boek over de kolonie is een bewerking van de doctoraal scriptie van Maria W.J.L. Boersen. In het dagelijks leven is zij werkzaam als docente mens- en maatschappij-onderwijs aan de Pabo Hogeschool Haarlem. Een onderdeel hiervan is geschiedenis.

Maria Boersen is zelf tijdens haar jeugd woonachtig geweest in Blaricum, haar familie woont daar nu nog steeds. Ze is momenteel ook werkzaam bij de Historische Kring Blaricum, en ze schrijft ook artikelen voor het boek "Tussen Vecht en Eem".

De Humanitaire School te Laren.

NAWOORD

Wanneer u deze scriptie heeft doorgelezen, hoop ik dat ik duidelijk heb kunnen maken dat het stichten van een kolonie vaak onmogelijk is geweest. Als belangrijkste oorzaken hiervoor kun je noemen:

- * Onderlinge ruzies, doordat kolonisten uiteindelijk niet dezelfde ideeën over kolonisatie hadden.
- * Gebrek aan geld.

De Blaricumse en de Bussumse kolonie hebben ondanks deze problemen nog lange tijd invloed op de maatschappij uitgeoefend. Walden bleef de meest bekende kolonie van de vele soortgelijke kolonies die er omstreeks de eeuwwisseling zijn geweest.

Ik vond het heel leuk om deze scriptie te maken. Ondanks dat ik nu voor de tweede keer dit onderwerp behandel (eerste keer vorig jaar voor aardrijkskunde) boeit het mij nog steeds. Ik denk dat dit komt omdat er heel veel informatie over de kolonisaties en de achtergronden hiervan te vinden is.

Tenslotte hoop ik dat mijn scriptie een duidelijk beeld heeft gegeven over de Blaricumse en Bussumse kolonie, en dat het ook voor anderen een interessant verhaal is geworden.

De koloniebakkerij.

Noten

1. Arbeidscoöperaties: arbeidsverenigingen, samenwerking van arbeiders met het doel sterker te staan tegenover de maatschappij.
2. Citaat uit: Bedrijven in eigen beheer, kolonies en productieve associaties in Nederland 1901-1958 van F. Becker en J. Frieswijk, Nijmegen 1976.
3. Orthodox: streng gelovig.
4. Bergrede: verzameling uitspraken van Jezus in Mattheus. 5-7.
5. Geheelonthouder: iemand die geen alcoholische dranken gebruikt.
6. Citaat uit: De kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum. M.W.J.L. Boersen, Laren 1987.
Blaricum
- 7+8. Citaat uit: Tussen Vecht en Eem, vrienden van het Gooi. Het dorp Blaricum, 3e jaargang nummer 2, 1 mei 1985. Oorspronkelijk is dit stukje tekst gepubliceerd in het Staatsblad op 26-01-1900.
9. Productieve associaties: werkgemeenschappen met een democratische structuur, die in het eigendom is van, en beheert wordt door, degenen die daarin werken.
10. Citaat uit: De kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum. M.W.J.L. Boersen, Laren 1987.
Blaricum

LITERATUURLIJST

- M.W.J.L. Boersen: De Kolonie van de internationale Broederschap te Blaricum, (Van Gestel BV Laren) 1987. *Histoische Kring Blaricum*
- Uit het dagboek van Frederik van Eeden, Uitgeverij Martinus Nijhof, Den Haag, 1982.
- F. Becker en J. Frieswijk, Bedrijven in eigen beheer, kolonies en productieve associaties in Nederland 1901-1958, Socialistische uitgeverij Nijmegen, 1976.
- Tussen Vecht en Eem en de vereniging van vrienden van het Gooi, Het dorp Blaricum, 3e jaargang nr. 2, Bussum Spieghelprint, 1985.
- Tussen Vecht en Eem en de vereniging van vrienden van het Gooi, Bussum, Het art. Bussum en de literatuur.
- Tussen Vecht en Eem en de vereniging van vrienden van het Gooi, Laren, Het art. De geschiedenis van een school.
- W.J. Simons, uit de serie "ontmoetingen", Frederik van Eeden, Desclee de Brouwer, Brugge-Utrecht, 1962.
- H. Klein: Kroniek van een erfgooiersdorp Blaricum 1872-1904, Drukkerij Conrad Den Haag, 1990. *Hist. Kring Blaricum*
- Documentatie uit de larense bibliotheek.